

ביס"ק ממ"ד
תורני תקשורת
עמיאל רמב"ם
תל אביב

מדרש השלום

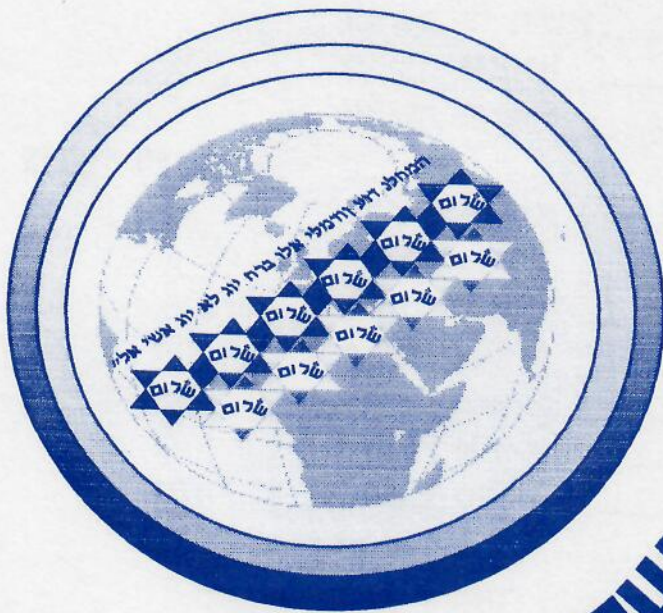
יוזמה תורנית תקשורתית
בנושא השלום וכבוד האדם
על פי סדר פרשיות השבוע
לאור מדרשם של חכמים.

ספר שמות וספר ויקרא

תוכן מפורט ספר שמות

פרשה	מדרש	דמות	סיפור	הלכות
שמות	יתרו מברך לשלום את משה	ר' חזקיה	אשת משה	שאלת שלום
וּאֵרָא	הצפרדעים עושים שלום	חכמים	קידוש ה'	קידוש ה'
בֹּא	ה' עושה שלום לישראל מן הגויים	המלך צדקיהו	עדות החודש	ראש חודש
בְּשַׁלַּח	ה' מוליך את ישראל במדבר בשלום	ר' אבא	40 שנה במדבר	ברכת הגומל
יִתְרוֹ	הבאת שלום בין הבריות	ילמדנו רבינו	אהרון רודף שלום	שכר המצוות
מִשְׁפָּטִים	מצוות התורה מביאות לידי שלום	ר' אלכסנדר	כוחה של ידידות	מצוות התורה
תְּרוּמָה	ה' עושה שלום במרומו	ר' יהודה בר שלום, אש ומים עושים שלום	שולחן האדם	שולחן האדם
תְּצַוֶּה	אהרון נכנס לקודש ויוצא בשלום	ר' יצחק	מצוות ברית מילה	ברית מילה
כִּי תִשָּׂא	השלום הוא מתנת ה'	ר' עזריה ויונתן	מתנת רבי חנינא בן דוסא	
וַיִּקְהַל	יוצא אדם בשלום מהעולם הזה	ר' לוי	בצלאל בונה משכן	לווית המת
פְּקוּדֵי	תקנת חכמים מפני דרכי שלום	תקנות חכמים	ברכת כהנים	עליה לתורה

ספר שמות

ואלה שמות השלום

” וילך משה וישב אל יתר חתנו , ויאמר לו :
אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ,
ואראה העודם חיים. ויאמר יתרו למשה לך לשלום :
ויאמר ה' אל משה במדין , לך שב מצרימה ,
כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך:” (שמות ד: יח-כ)

ר' חזקיה בנו
של ר' חיא

מדרש מובא
בשם בנו של
ר' חיא הגדול
שהוא ר' חזקיה
אמורא מהדור
הראשון.
ואחיו ר' יהודה
אולם ר' חזקיה
היה המפורסם
יותר בתור מורה
חוק ומשפט ,
מפרש הכתובים
ומדריך בדרכי
נועם.
חזקיה הצטיין
גם באגדה ,
ביחוד
כמפרש המקרא ,
הביא מאמרים
רבים בשבח
השלום כמו
”גדול השלום
שבכל המסעות
כתוב
ויסעו ויחנו,
נוסעים במחלוקת
וחונים במחלוקת,
כיוון שבאו
לפני הר סיני
נעשו כולם חנייה
אחת.
הביא מאמרים
המנחמים את
עם ישראל
בצרותיו.
חזקיה גר
בטבריה והפיץ
שם את תורתו.

מדרש רבא שמות פרשה ד' לוח ד'

יתרו מברך לשלום את משה

” דבר אחר : ” וילך משה וישב אל יתר חתנו ”
לא היה צריך לאמר אלא ”וישב משה”¹!
בנו של ר' חיא הגדול² אמר: ואם תאמר : למה נאמר :
”וילך משה” ? להיכן הלך ?! שהלך לטל אשתו ובניו.³
אמר לו יתרו : להיכן אתה מוליכם ? אמר לו : למצרים.
אמר לו : אותם [בניי] שהם במצרים מבקשים לצאת ,
ואתה מוליכם [למצרים] ?! אמר לו : למחר הם עתידים לצאת
ולעמד על הר סיני לשמע מפי הקב"ה : ”אנכי ה' אלהיך ”
ובני לא ישמעו כמו הם?!
מיד : ” ויאמר יתרו למשה : לך לשלום ”
אמר לו : לך ל שלום

ותכנס ל שלום

ותבוא ל שלום .

מדרש רבא שמות פרשה ה' לוח ב'

”ויאמר יתרו למשה לך לשלום ” - אתה מוצא כל מי שנאמר בו :
” לך ל שלום ” , הלך וחזר : וכל מי שכתוב בו :
” לך ב שלום ” ,⁴ הלך ולא חזר :⁵
יתרו אמר למשה : ” לך ל שלום ”⁶ הלך וחזר

- 1 " אלא וישב משה " - המילה וילך מיותרת .
- 2 " בנו של ר' חיא " - שני בנים היו לר' חיא :
חזקיה ויהודה.
- 3 " שהלך ליטול אשתו ובניו " אלא הלך לביתו
[שלא היה גר בבית יתרו] לקחת את אשתו
ובניו לפני שחזר מצרימה ובא לקבל את רשות יתרו.
- 4 " בשלום " כשם שאומרים למת, שנאמר:
”ואתה תבא אל אבותיך בשלום ”
- 5 "הלך ולא חזר " - שהרי דוד אמר לאבשלום :
”לך בשלום ” , הלך ונתלה. [ש"ב טו- טז]
- 6 "לך לשלום " - משמעות של הליכה וחזרה.

"וילך משה וישב אל יתר חתנו" משה מלמדנו פרק ביחסים בין אדם לחבירו, יש לבקש רשות כשאתה נפרד, אולם יתרו לא כל כך מסכים שבניו יכנסו למצרים בטענה: "אלה שבמצרים רוצים לצאת ואתה מוליך אלה"!! ואכן תשובת משה חייבת להיות חזקה וטובה, ובתשובתו מספר משה ליתרו את העתיד של עם ישראל, "עתידים בניי לקבל את התורה ובני לא"!! ואכן רק ע"י תשובה זו מסכים יתרו לשלוח את אשתו ובניו עמו, אולם מה היה בכוחה של תשובה זו לשכנע את יתרו!! מהתבוננות בתשובתו של יתרו נוכל להבין מה שכנעו, יתרו חשש מפגיעה במשפחתו כשהם במצרים שמה לא ישובו בשלום? ומשה עונה: עומדים אנו לקבל את התורה, התורה היא זאת המגינה עלינו כתוב "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" וכן כתוב: "התורה כולה שלום ואני נותנה לאומה שהיא אוהבת שלום" {ילק"ש יתרו} ה' מברך את עם ישראל בשלום ע"י זכות קבלת התורה, התורה היא השלום. ומתוך כך הבין יתרו את כוחה של התורה שעתידיים לקבל עם ישראל, הבין ששלום לילדיו ולצפורה והסכים לשלחם, וענה למשה באותו לשון "לך לשלום ותכנס לשלום ותבא לשלום! ואמרו חכמים נקט יתרו בלשון לך ל.. המורה על העתיד הליכה וחזרה בשלום, לעומת לשון לך ב.. המורה על הליכה ללא חזרה. ומכאן לימדנו חז"ל באיזה לשון נפרד אדם מחבירו, כשנפרד מן המת יאמר לו לך בשלום, וכשנפרד מחבירו יאמר לו לך לשלום.

"וילך משה וישב אל יתר חתנו"

להיכן הלך

הלך להביא את אשתו ובניו

אמר לו משה :
למצרים

אמר לו יתרו:
להיכן אתה מוליכם

אמר לו משה :
למחר ישראל עתידין לקבל תורה
ובני לא!?!

אמר לו יתרו:
אלו שבמצרים רוצים לצאת
ואתה לוקחם למצרים!?!

אמר לו יתרו:

תכנס לשלום

תבוא לשלום

לך לשלום

" ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה . ואמרת אליו כה אמר ה' , שֶׁלַח את עמי ויעבדוני : ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים: ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך, ובבית עבדיך ובעמיתך ובתנורידך ובמשארותיך: ובקה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים: (שמות ז: כו - כט)

רבותינו חכמים

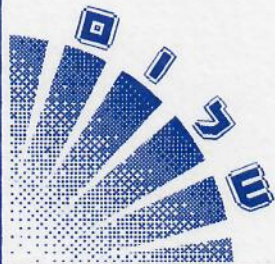
חכמים, תואר זה ניתן לתנאים ואמוראים ששמו לא פורשו במשנה או בתלמוד. בדרך כלל בא הכינוי לרבים, ועל הנחה זו נקבע הכלל שבכל מקום שאחד חולק על החכמים הלכה כחכמים, כי יחיד ורבים הלכה כרבים. עקביא בן מהללאל צווה לבנו שיקבל את דעת חכמים גם בהלכות שהוא עצמו חלק עליהם. אולם בכל זאת קבעו חז"ל הלכות מסוימות כדעת היחיד.

מדרש רבה ואלה פרשה י' אות ב'

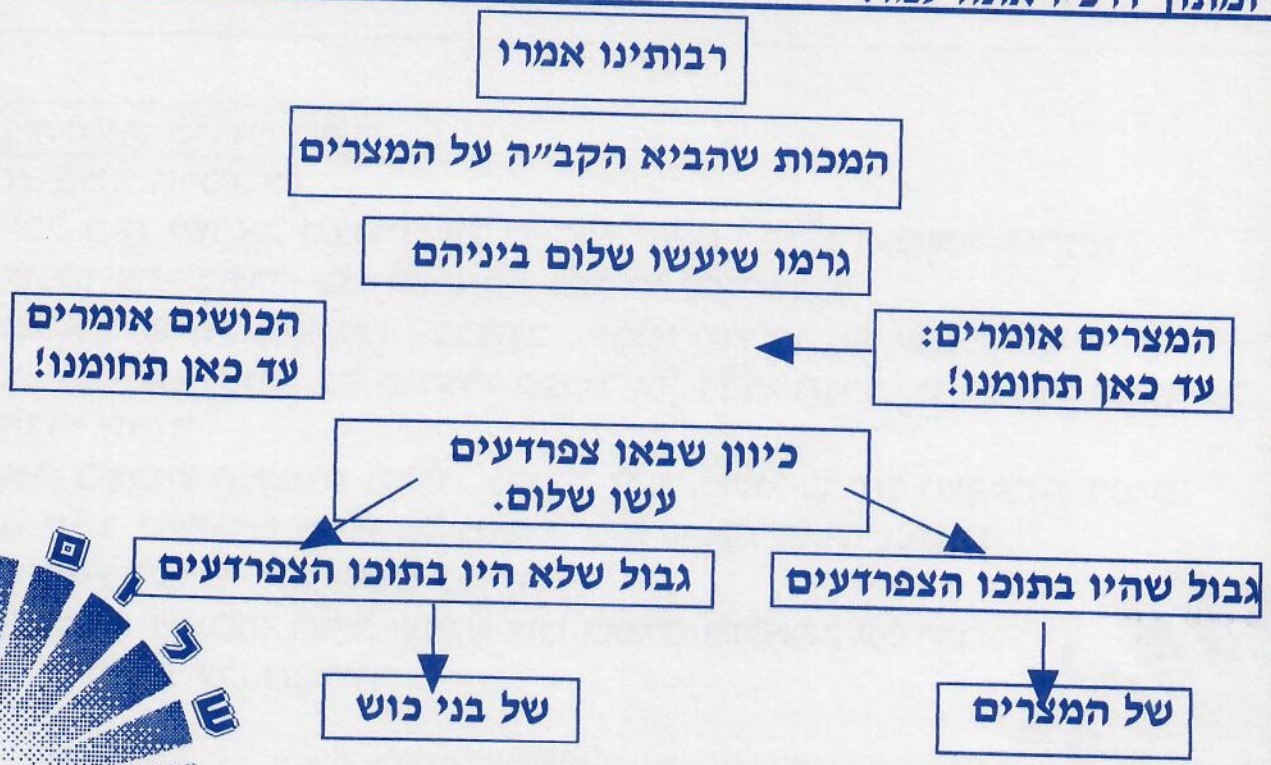
הצפרדעים עושים שלום

.... רבותינו אמרו:¹
 המכות² שהביא הקב"ה על המצרים, גרמו להם, שיעשו שלום ביניהם.³
 כיצד? היתה מחלוקת בין בני כוש ובין בני מצרים. המצריים אומרים: עד כאן תחומנו!⁴
 והכושיים אומרים: עד כאן תחומנו!
 כיון שבאו הצפרדעים, עשו שלום ביניהם. הגבול, שהיו נכנסות לתוכו הצפרדעים, ידוע, שהשדה שלו.⁵
 [הגבול], שאין נכנסות לתוכו הצפרדעים, ידוע שאין השדה שלו.⁶
 שנאמר: "את כל גבולך" - גבולך, ולא של אחרים.⁷

1 "רבותינו אמרו" - חכמים אמרו {חז"ל}
 2 "המכות" - זו של הצפרדעים ושאר המכות {ועיין מדרש רבא שמות יג, ג}
 3 "שיעשו שלום ביניהם" - שהמכות היו מודיעות תחומי ארץ מצרים.
 4 "תחומינו" - גבולינו {השטח שלנו}
 5 "שהשדה שלו" - של המצריים.
 6 "שאינן השדה שלו" - של בני כוש.
 7 "ולא של אחרים" - שלא יצאה שום מכה מחוץ לגבול מצרים.

בהסתכלות ראשונית על עשרת המכות, נראה שכולם הם עונש לפרעה והמצרים על שעבודם של עם ישראל. אולם המדרש מלמדנו מימד יותר פנימי בהענשת המצרים, "המכות שהביא ה' גרמו שיעשו שלום בניהם" ה' אין רצונו בהענשת היקום, המצרים. אולם כאשר אינם מבינים כיצד עליהם להתנהג, מעניש ה' את המצרים. אולם מחוץ להענשה ע"י המכה הוא מביא עמה תועלת. לפני מכת הצפרדעים היו רבים בני כוש ובני מצרים על מקום הגבול. וכאשר הגיעה המכה מתבררת שטחה של מצרים ומתוך כך משלימים המצרים ובני כוש. הקב"ה על אף חרונו במצרים דואג שגם ישרור שלום בעולם בין אומות העולם וזה שנאמר: "כי כאשר משפטיך לארץ, צדק למדו יושבי תבל [ישעיה כו]. מתוך אותה מכת צפרדעים למדו יושבי תבל להשלים אומה אל אומה. ואכן לא רק במכת הצפרדעים דואג ה' לשלום אלא גם ישנה תועלת במכת הארבה והחושך שגם בעזרת מכות אלו נעשה שלום. כשאין שלום בעולם מביא ה' חורבן על העולם ואין זה רצונו של ה', עוד מהבטחתו לנוח. ה' מצד אחד מעניש ומצד שני נותן תועלת. ומובא בפסחים [ק"ח] "עתידה מצרים שתביא דורון למשיח, אמר לו הקב"ה למשיח קבל מהם, אכסניא עשו לבניי במצרים". המשיח מקבל מתנות מאומות העולם ומובן לו שמהמצרים אינו מקבל כי שעבדו את עם ישראל אולם הקב"ה מסתכל אחרת ומלמד, הם שעבדו את עם ישראל, אבל הם נתנו באותו זמן מחסה ואכסניא קבל מהם. ומתוך דרכיו אתה למד.

**" ויאמר ה' אל משה ואל אהרון בארץ מצרים לאמור :
החדש הזה לכם ראש חֲדָשִׁים , ראשון הוא לכם לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
{ שמות יב: א - ב }**

המלך צדקיהו

צדקיהו מלך על יהודה וירושלים בימיו חרב בית המקדש הראשון. מסופר שבזמן שבית המקדש חרב ע"י נבוכדנצר, ראה כהן גדול שנשרף המקדש עלה לראש הגג ועמו כיתות של פרחי כהונה. ונפלו באש ונשרפו. כשראה צדקיהו שנשרף ההיכל יצא לברח במחילה שהיתה הולכת מביתו עד ערבות יריחו. זימן הקבי"ה צבי שהלך על גג המחילה ורדפו כשדים אחרי הצבי וכשהגיעו לפתח המחילה בירחו היה צדקיהו ובניו יוצאים, ראום הכשדים ותפסום. צדקיהו ובניו נשלחו אל נבוכדנצר, ביקשו בניו שלא יראו במות אביהם ויהרגם תחילה שמע בקולם ואכן הרג את בניו ולאחר מכן שרף את עיניו של צדקיהו והוליכו בבלה והיה צועק צדקיהו ואומר אוי לי שלא שמעתי לנבואות של ירמיה.

מדרש רבה זח פרשה טו חות כו (סוף)

ה' עושה שלום לישראל מן הגויים

**" דָּבַר אַחַר " הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם " . זְהוּ שְׁכַתוּב :¹
" יִפְרַח בְּיָמָיו צְדִיק , וְרַב שְׁלוֹם עַד בְּלֵי יָרַח " .²
וּכְל אוֹתוֹן הַשָּׁנִים ,³ אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים ,
הָיוּ הָאֲבוֹת⁴ מִתְּפַלְלִים עֲלֵיהֶם
וְעוֹשִׂים שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְמִקּוּם [הַקְּבִ"ה] ,
שֵׁנָאמַר : " יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם לָעָם " [תהילים עב: ג]⁵
וְאִין " הָרִים " אֵלָא אֲבוֹת ,
שֵׁנָאמַר : " שְׁמַעוּ , הָרִים אֵת רִיב- ה' " [מיכה ו : ב]⁶
וְעַד מַתִּי הָיוּ הָאֲבוֹת מִתְּפַלְלִים עֲלֵיהֶם ?
עַד שְׁאַבְד צְדָקְיָהוּ אֶת עֵינָיו וְחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
שֵׁנָאמַר : וְרַב שְׁלוֹם עַד בְּלֵי יָרַח " [תהילים עב: ז]
עַד שְׁלוֹשִׁים דּוֹר⁷ , שֶׁהִיְתָה לָהֶם מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל .⁸
מִן אוֹתָהּ שְׁעָה וְעַד עֵתָה⁹
מִי עוֹשֶׂה שְׁלוֹם לְיִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹיִים ?
ה' שֵׁנָאמַר : " יִשְׂא ה' פָּנָיו אֵלַיךְ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם " ¹⁰**

1 "זהו שכתוב" - במזמור על מלכותו של שלמה. שהמלכות תפרח אם יהיה צדיק ורוב שלום עד שיכלה הירח כלומר לעולם לא, ובעוונות שעשו לא נמשכה מלכות זו לעולם
2 "עד בלי ירח" - עד שיתכלה הירח [שלושים יום מול שלושים דורות]
3 "וכל אותן שנים" - מאברהם עד שלמה 15 דורות ובזכות עצמם היה שלום משלמה ועד צדקיהו 15 דורות ומשם התחילו לחטוא.
4 "האבות" - מתפללים ובזכותם נמשכה המלכות משלמה עד צדקיהו.
5 "ישאו הרים שלום לעם" - ראה פרשת מקץ על הפסי במדרש.
6 "שנאמר שמעו הרים" - האבות הם יסודי העולם והושוו להרים בבחינת חוזקם וכן הורים ואמהות נקראו הרים וגבעות.
7 "עד שלשים דור" - האבות עשו שלום בין ישראל לקב"ה בזכות תפילתם, מתקופת שלמה ועד צדקיהו שחרב המקדש.
8 "עד שלושים דור" - כי מאברהם ועד צדקיהו עברו שלושים דורות כנגד שלושים יום של הירח.
9 "מן אותה שעה" - אם אין תפילת האבות מי מתפלל
10 "וישם לך שלום" - ה' דואג לישראל בגלות עד כי ישוב ויחזיר את אור המלכות לבית דוד.

"החודש הזה לכם" זוהי המצווה הראשונה שנאמרה למשה בהיותו עדיין במצרים. עם ישראל זכה לשליטה מלאה, הוא הקובע את החודשים והמועדים שלו ויותר מזה הקב"ה כביכול תלוי כעת בבית הדין הגדול שבירושלים, ומצפה למוצא פיו. ההשפעה של הירח על עם ישראל התבטאה זריחת הלבנה מבטאת את העתיד הזוהר, בנין ביהמ"ק ושיבת מלכות בית דוד. אולם היעלמות הלבנה גם מסמלת את חורבן ביה"מק וירידת מלכות וגלות ישראל מארצו. המדרש מרחיב לנו את היריעה בפותחו בפס' מתהילים "יפרח בימיו צדיק ורב שלום עד בלי ירח".

ההקבלה בזריחת ובשקיעת הירח שלושים יום מול שלושים דורות. מאברהם ועד דוד 15 דורות ובזכות אותם ראשי הדורות, הם היו בעלי הכוח כדי לכפר על עם ישראל שיהיה שלום ביניהם לאביהם שבשמים משלמה ועד צידקיהו 15 דורות היתה המשך המלכות. ועם ישראל עשה חטאים ומי שהתפלל בעדם היו אבות, אברהם יצחק ויעקב הם היו עושים שלום בין ה' לבין ישראל. ומתוך כך ה' לא היה נותנם בידי הגויים ושמרן מפני אומות העולם. אבל תפילתם הועילה עד תקופת חורבן בית ראשון ושם פסקה המלכות ועם ישראל יצא לגלות. אכן המלכות החזיקה מעמד עד 30 דורות כנגד 30 יום של הירח, למעשה אם עם ישראל לא היה חוטא היתה המלכות לעולמי עד, כפי שהירח אינו יכול להיעלם. וכאן מאותו רגע שעם ישראל בגלות ותפילת האבות אינה יכולה להועיל כי עונותיהם גדלו ואין בכוח האבות לכפר, אם כן מי כעת מכפר על ישראל ומתוך כך מצילים מן הגויים!?

ה' שנאמר: "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"

באותה שעה הקב"ה יושב במידת הרחמים ומעביר על פשעיהם ומתוך כך אין אומות העולם יכולים לפגוע בהם כי "ישם לך שלום"

הוא שיא הברכות "שאין כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"

"החודש הזה לכם"

זהו שכתוב:

"יפרח בימיו צדיק, ורב שלום עד בלי ירח"

מן אותה שעה
[מחורבן ביה"מק]
ועד עתה [היום]

כל אותן השנים משלמה המלך
ועד המלך צדקיהו [חורבן ביהמ"ק]
15 דורות

מי עושה שלום לישראל מן הגויים!?

הקב"ה

"ישא ה' פניו אליך
וישם לך שלום"

שנאמר:

האבות

"ישאו הרים
שלום לעם"

" וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם : וַיִּבְאוּ מִרְתֵּה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מֵיַם מְמֵרָה , כִּי מָרִים הֵם , עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מְרָה : " [שמות טו: כב - כד]

ר' אבא

אמורא בדור השלישי
 נולד בבבל ועלה לא"י
 בהגיעו לגבול הארץ
 לעיר עבו נישק את
 סלעיה .
 ר' אבא היה איש
 אמיד ועסק במסחר
 המשי .
 ספרו על דרכי צדקתו
 וחסידותו : כדי שלא
 להביא את העניים
 לידי בושה היה צורך
 מעות בסדינו
 ומפשילו לאחוריו
 והעניים היו באים
 ונוטלים .
 בעלותו לא"י
 הביא עמו ר' אבא
 מסורות שקיבל
 מרבותיו ומשאר
 חכמי בבל .
 כשנפטר ר' הונא
 רבו והביאו את
 ארונו לא"י
 הספיד ר' אבא
 במילים האלו
 "ראוי היה
 שתשרה עליו
 שכונה
 אלא שבבל
 (חז"ל) גרמה לו ."

מדרש רבא בשלח פרשה כד' חות ד'

ה' מוליך את עם ישראל במדבר בשלום

"אל מדבר שור" אין אנו מוצאין שיש מדבר ששמו שור!?!
 דבר אחר מדבר שור - מדבר כוב, ¹
 אמרו עליו על מדבר כוב שהוא שמונה מאות פרסה ²
 ומלא נחשים שרפים ועקרבים.
 ר' אבא הסיח לפני רבינו, ³פעם אחת עבר אדם בתוך מדבר כוב זה,
 וראה נחש אחד ישן והיה בו כקורת בית הבד, ⁴וראה את הנחש
 והוא [הנחש] לא ראהו, מרוב שנכנסה בו [באיש] חרדה
 נתבהל ונשר שערו, והיו קורין אותו מרוטה. ⁵
 הוא שמשה אמר להם לישראל:
 "המוליך במדבר הגדול והנורא" [דברים ח']
 אמר ר' יוסי בר חנינא: [על דמותו עיין פר' וירא]
 אין אנו יודעים למי הוא אומר גדול, אם להקב"ה, או למדבר!?! ⁶
 אלא אמר להם משה: גדול ונורא הוא, ⁷
 אלהים שהייתם מכעיסים ⁸אותו, ומהלכין באותו מדבר שהוא מלא
 נחשים ועקרבים ושרפים ורעבון והוליך אתכם בתוכו ב שלום. ⁹

- 1: כך שמו של המדבר - מדבר כוב.
- 2: מידת אורך, בערך 4 ק"מ.
- 3: לפני רבי יהודה הנשיא מסדר המשנה.
- 4: הנחש היה בעובי של קורות בית הבד, אותן קורות שמשתמשין איתם כדי לכבוש את הזיתים ולהוציא מהן שמן.
- 5: על שם שנמרטו שערותיו ע"י שראה את הנחש.
- 6: האם הכוונה לה' שהוא גדול ונורא או הכוונה למדבר.
- 7: הכוונה היא לה' לתוארו "הגדול והנורא כי את גודל ונוראותיו של המדבר כבר תואר.
- 8: הכעסתם את ה' והוא כבש [עצר] את כעסו.
- 9: לא רק שהוליך אותכם בשלום, אלא שהיו הנחשים רובצים בפניהם כדי שישראל לא יתבהלו מהם.

"המוליכך במדבר הגדול והנורא"
 חכמים קבעו שארבעה צריכים להודות ואחד מהם הוא הולך המדבר.
 הקביעה של חכמים נבעה מהידיעה שאדם שהולך במדבר סיכוי
 לצאת בשלום מן המדבר קלושים מאוד,
 ואכן המדרש מתאר לנו את מראותיו של המדבר שעם ישראל
 התהלך בו הן מבחינת גודלו והן מבחינת גודלם של בע"ח כגון הנחש.
 מתוך אותם דברים הנ"ל התחבטו חז"ל באמירה "הגדול והנורא"
 האם זה המדבר או הקב"ה!?
 ומציין הכתוב שהכוונה להקב"ה, גודלו ונפלאותיו של ה' שהולך
 אתכם בשלום, במקום שמלא נחשים ושרפים. הסיכוי לצאת בשלום
 ממדבר זה היה קטן. אבל כאשר ה' מוליך את עם ישראל במדבר
 הנחשים רבצו בפני עם ישראל כדי שלא יפחדו מהם.
 ואכן כשעם ישראל חטא ה' שלח בהם את הנחשים והעקרבים.
 אולם מחוץ להליכה בשלום בתוך המדבר, רצה ה' להוליכם דווקא
 במדבר כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה כמאמר הכתוב: "כל מי
 שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה"
 ההליכה במדבר היא ההכשרה של עם ישראל להיות אומה מאוחדת,
 לבנות את עצמה, המדבר גורם לאחדות ושלום בין ישראל.
 המדבר הוא מקום סכנה, שבשעה זו כולם מאוחדים, זהו כור היתוך
 לבנין אומה חדשה, עם ישראל בדרך של אחדות ושלום, אם כן
 ההליכה במדבר היא המביאה לידי שלום,
 והתהלכו בשלום במדבר ע"י הקב"ה.

"ויצאו אל מדבר שור"

אין אנו מוצאים מדבר, בשם שור!?

מדבר שור = מדבר כוב
 גודלו כ 800 פרסה ומלא נחשים
 שרפים ועקרבים

משה אמר לישראל: "המוליכך במדבר הגדול והנורא"

אמר: ר' יוסי

למי גדול!?

למדבר

לה' או

משה אמר גדול הוא ה'. משום שלמרות חטאיכם הולך אתכם בשלום במדבר שהוא מלא נחשים ועקרבים.

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר :
 אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
 מבית עבדים :
 לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני :..... {שמות כ:א-ד}

למדנו רבינו

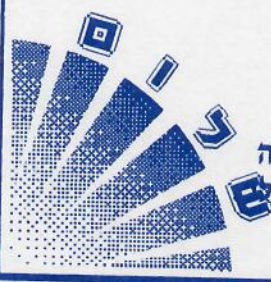
במדרש תנחומא
 נמצאים הרבה
 מאמרים
 המתחילים במלים
 "למדנו רבינו"
 והוא שאלה בהלכה,
 והתשובה עליה
 מתחלת מיד במלות
 "כך שנו רבותינו"
 ואחר כך מתחיל
 דרשותיו באגדה של
 רבי תנחומא בר אבא.
 הדרוש באגדה יש לו
 תמיד תבוא ושיכות
 להלכה היא
 ומשערים כי השואל
 היה מתורגמן
 והיה הדורש לוחש
 באזני המתורגמן
 והמתורגמן השמיע
 דבריו ברבים,
 והתחיל המתורגמן
 לשאול באחת ההלכות
 "למדנו רבינו"
 מהו הדין?
 והדורש
 לחש באזנו את הדין,
 ואח"כ דברי דרשותיו
 באגדה או מה שקרוב
 יותר שהתלמידים
 בעצמם שאלו שאלה
 והוא השיב להם
 את הדין

מדרש תנחומא יתרו פסקא יד

המביא שלום בין הבריות יש לו שכר לעולם הבא

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר"
 למדנו רבינו כמה דברים שְׁכָרָן לעולם הבא!¹
 כִּךְ שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ : אלו דברים שאדם אוכל
 פירותיהן בעולם הזה³
 והקרן קיימת לו לעולם הבא. אלו הן :
 כבוד אב ואם וגמילות חסדים,
 והבאת שְׁלוֹם בין אדם לחבירו,⁴
 ותלמוד תורה כנגד כָּלֶם.⁵
 ראה כמה חביבה התורה שבשבילה נברא העולם, וכן הוא אומר :
 "וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדֶי כִּסִּיתִיךָ לְנִטּוּע שְׁמַיִם וְלִיסוּד אֶרֶץ
 וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עֲמִי אַתָּה" [ישעיה נא]
 אתה מוצא כשבקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל החזירה
 על כל האומות ולא קבלוה, בקש להחזיר העולם למדידת מימיו⁵
 שנאמר : "עֲמַד וְיִמְדָד אֶרֶץ רְאָה וְיִתֵּר גּוֹיִם"
 כיון שקבלוה ישראל נתישב העולם לפיכך וידבר אלוקים.

"למדנו רבינו" על דמותו של רבי תנחומא עיין פרי וישב.

- 1 "שכרן לעולם הבא" - המקיים מצוות בעולם הזה מובטח לו שכר לעולם הבא.
- 2 "שנו רבותינו" - למדו חכמים.
- 3 "שאדם אוכל פירותיהן .." - שאדם נהנה מפרי מעשיו אלו בעולם הזה. "והקרן" אמרו חכמים כל הכבוד שראה משה בעולם הזה אינו אלא מן הפירות אבל הקרן קיימת
- 4 "והבאת שלום" - הרודף שלום ימצא חיים וכבוד.
- 5 "למדידת מימיו" - תוהו ובוהו.

אחד מן הדברים שמובטח לו שכר לעולם הבא בנוסף לשכר שמקבל בעולם הזה - והוא הבאת שלום בין אדם לחבירו. מדוע זכתה מצוה זו ליחודיות שהקרה קיימת לו לעולם הבא!?

ואכן מצווה זו חשובה ומובאת במסכת פאה [פרק א'] "לעולם ידבק אדם בהבאת שלום שנאמר בקש שלום ורדפהו". ואמרו: הוי מתלמידיו של אהרון אוהב שלום ורודף שלום, שיהא אדם אוהב שלום ורודף שלום בישראל, בין כל אחד ואחד כדרך שהיה אהרון אוהב שלום ורודף שלום, שהיה עושה שלום בין אדם לחבירו. המדרש מעמיד אותנו על חשיבות קיום מצווה זו ואכן מצוה זו אינה מסתיימת בהבאת השלום בין אדם לחבירו, אלא מצוה הפרושה לכל תחומי החיים, הן בהבאת שלום בין איש לאשתו ובהבאת שלום בין משפחה למשפחה, בין עיר לעיר, בין מדינה למדינה, ובין אומה לחברתה. וכמאמר חז"ל "כל המשים שלום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו משים שלום בישראל". ואכן בקיום מצווה זו זוכה לקרן בעולם הבא אך הפוגע במצוה זו נענש במידה ההפוכה כגון: "המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא"

"וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר"

ילמדנו רבינו

אמרו חכמים: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואלו הן?"

הבאת שלום בין אדם לחבירו

גמילות חסדים

כבוד אב ואם

ותלמוד תורה כנגד כלם

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם :
 כי תקנה עבד עברי , שש שנים יעבד ובשבעת יצא
 לחפשי חנם :
 אם בגפו יבא בגפו יצא.....
 {משפטים טז}

ר' אלכסנדר

אמורא מארץ
 ישראל בזור
 השני היה
 בעל אגדה
 מצוין מדבריו
 נשקפים
 טהרת הרוח,
 ענותנות
 ואהבת הבריות
 והתורה
 חיבה מיוחדת
 היתה לרבי
 אלכסנדר על
 ספר תהילים
 ורב דרשותיו
 ובאוריו הם
 לספר זה .
 בדרך זו היה
 מעורר את
 הבריות
 למעשים טובים
 אחד החטאים
 הגדולים יותר
 בעיניו היה
 לשון הרע ,
 שם דגש על
 לימוד התורה
 ואמר התורה
 מחנכת את
 הבריות ומביאה
 לידי שלום ואהבה .

מדרש תנחומא משפטים פסקה ח'
מצוות התורה מביאות לידי שלום.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם :"
 זה שאמר הכתוב : "ועוז מלך משפט אהב ,
 אתה כוננת מישרים , משפט וצדקה ביעקב
 אתה עשית" [תהילים צט : ד]
 כל העוז והשבח והגדולה והגבורה של מלך
 מלכי המלכים הוא משפט אהב .
 בנוהג שבעולם , מי שהוא בעל זרוע אינו רוצה
 לעשות דבריו במשפט , אלא מעביר על המשפט
 חומס וגוזל , ומעביר על דעת קונו¹ ונושא פנים²
 לפני אוהביו וקרוביו , ועושה שלא בדין לשונאיו .
 אבל הקב"ה מלך מלכי המלכים , משפט אהב
 אינו עושה דבריו אלא במשפט . הוי ועוז מלך
 משפט אהב . מהו אתה כוננת מישרים ?
 אמר רבי אלכסנדר : שני חמרים³ ממהלכין בדרך
 שונאין זה לזה , רבץ⁴ לאחד מהם חמורו ,
 חבירו עובר ורואהו שרבץ תחת משאו ,
 אמר : לא כתיב בתורה "כי תראה חמור שגאך
 רבץ תחת משאו ..עזב תעזב עמו"⁵ .
 מה עשה ! חזר וטען ומלוהו , התחיל מסיח עמו
 עזוב קימעא מכאן העלה מכאן , ערוק⁶ מכאן ,
 עד שיטעון לעמו , נמצאו עושין שלום ביניהם .
 וחבירו אומר : לא הייתי סבור שהוא שונאי ,
 ראה היאך ריחם עלי כשראה אותי ואת חמורי
 בדוחק . מתוך כך , נכנסו לפונדק⁸
 ואכלו ושתו ביחד ונתאהבו זה לזה .
 הוי אתה כוננת מישרים משפט וצדקה :⁹

- 1: הקב"ה
- 2: מראה פנים יפות ומכבדן .
- 3: הנוהגים את החמור
- 4: שכב
- 5: מצווה האדם לעזור לחבירו כדי להקים את החמור .
- 6: שמו את הסחורה על החמור .
- 7: רוץ ממקום זה ולך לצד זה .
- 8: מסעדה
- 9: ע"י משפט וצדקה לא יפגעו אחד בשני ויבקשו דרכי יוסר בין איש לאחיו .

מדרש תנחומא פותח את דברו בפסוק "ועוז מלך משפט אהב, אתה כוננת מישרים, משפט וצדקה..."
 מלכותו של ה' לעומת מלכותם של בשר ודם, ואכן תורת ה' היא תורה המסורה לעם ישראל שכל מצווה ומצווה היא עושה מישרים בין אדם לחבירו.
 משפטי ה' מביאים את האומה לשלום ובידוע שעל המשפטים נצטוו קודם לכל מצוות התורה, וכך כשהיו ישראל במרה הזהירם הקב"ה על המשפטים קודם קבלת התורה, כי לקבלת התורה חייב להיות תנאי ראשון שיהיו כולם שרויים באחדות בלב אחד, בשלום ואהבה. וכיוון שעיקר התורה הוא השלום וזה היסוד שעליו "נשען ה'", הקדים ה' את המשפטים לפני המצוות כי אם יש לאדם טענות ותביעות הרי יש מחלוקת ביניהם, אולם ע"י דין תורה מתברר מי החייב ומי הזכאי וזה נפסק הריב.
 ומובן המשפט על שלושה דברים העולם קיים על הדין על האמת ועל השלום, מתוך דין, משפט שהוא אמת וצדק בא השלום.
 ר' אלכסנדרי מראה לנו דוגמה קטנה כיצד מצות "עזב תעזב עמו" גורמת לשלום בין אדם לחבירו.
 ואכן מצוה זו משקעת באדם את מידת החמלה שהיא מידה משובחת ואין צריך לאמר שחובה עלינו לעזור לאדם המצטער בגופו.
 אדם ההולך לדרכו ופוגש בחבירו השנוא לו ורואה שזקוק לעזרה הרי מתוך קיום המצוות ומידת החמלה המצויה בו ניגש ועוזר לו למרות שהוא שונאו, אולם מחוץ לקיום מצוות עזב תעזב עמו " הרי לאט הוא מתחבר עם שונאו ומתחיל בשאלות ותוך כדי ההליכה מתברר שהם חברים והם כבר אינם שונאים הרי לך מצווה שמחזקת את את קשרי השלום בין אדם לחבירו.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"

זה שאמר הכתוב

אתה כוננת
מישרים

"ועוז מלך
משפט אהב"

על ידי קיום המצוות יש שלום בין אנשים.

העוז והשבח של הקב"ה שאוהב משפט צדק.

כשרואה חמור חבירו כורע במשא
הרי נזכר במצווה "עזב תעזב עמו"
ומתוך כך עוזר לו ונמצאו עושין שלום.

מלך בשר ודם אינו עושה דרכיו בצדק,
מקרב את אוהביו ומרחק את שונאיו
ומעביר על המשפט חומס וגוזל.

מתוך כך אתה כוננת מישרים,
משפט וצדקה ביעקב אתה עשית"

וְעִשִּׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שֹׁטִים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אַרְךָ וְחֲמֵשׁ
אַמּוֹת רָחֵב רְבֹועַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וּשְׁלֹשׁ אַמּוֹת קָמְתּוֹ:
וְעִשִּׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵתָיו מִמְנוּ תִהְיֶינָה קַרְנֹתָיו
וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת: {שמות כז: א-ד}

ה' עושה שלום במרומיו . מדרש הנחומא תרומה פסקה יח'

ר' יהודה בר שלום

אמורא מארץ
ישראל בדור
החמישי, היה
בעיקר מבעלי
האגדה ורק
מעט עסק
בהלכה. הוא
היה דורש שעון
הדור, לשון הרע,
כגורם לחורבן,
לגלות ושעבוד.
את התורה
שבע"פ הוא
רואה כדבר
המבדיל בין
ישראל לעמים
שמיחדת היא
לישראל ואין
לאומות חלק בה.

"וּצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת .." אָמַר ר' יְהוּדָה בַּר שְׁלֹמֹה ,
אָמַר מֹשֶׁה לְפָנָיו הַקַּב"ה: רְבֹועַ הָעוֹלָמִים אָמַרְתָּ
לִי לַעֲשׂוֹת מִזְבֵּחַ עֲצֵי שֹׁטִים¹ וְלִצְפּוֹתוֹ נְחוֹשֶׁת ,
וְאָמַרְתָּ לִּי אֵשׁ תְּמִיד תִּקְדַּח עַל הַמִּזְבֵּחַ ,
אֵין הָאֵשׁ מְעַבְרַת אוֹתוֹ צְפוּי וְשׁוֹרֶפֶת אֶת הָעֵץ ?
אָמַר לוֹ הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה : מֹשֶׁה, הַמִּדּוֹת הָאלוֹהִים הֵן
אֲצִלְכֶם , שְׁמָא אֲצִלִּי!³ הִסְתַּכַּל בַּמִּלְאָכִים שֶׁהֵן אֵשׁ
לוֹהֵט, וְכִמָּה אוֹצְרוֹת שֶׁלֹּג וּבְרַד יֵשׁ לִי ...
וְכֵן הוּא אוֹמֵר ...וְאֵין הַמִּים מְכַבִּים אֶת הָאֵשׁ, וְלֹא
הָאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת הַמִּים אָמַר רַב בְּרַכְיָה בְּשֵׁם ר' חֵלְבִי
בְּשֵׁם ר' אָבָא אֶף טַלְפִּי" הַחַיִּוֹת מְהַלְךְ אַרְבַּע מֵאוֹת
שָׁנָה, וְכוֹלֵם טַעוֹנוֹת אֵשׁ בְּרַקִּיעַ שְׁכָלוּ מִים וְאֵין הָאֵשׁ
שׁוֹרֶפֶת הַמִּים, וְלֹא הַמִּים מְכַבִּין אֶת הָאֵשׁ,⁵
לְמָה? "עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בַּמְרוֹמָיו"⁶ וּמִפְּנֵי שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ
"אֵשׁ תְּמִיד תִּקְדַּח עַל הַמִּזְבֵּחַ"
אֵתָה מִתִּירָא שְׁלֵא יִשְׁרְפוּ הָעֲצִים!?

- 1: מעצי שיטה .
- 2: והרי האש הקבועה תמיד על המזבח שורפת את העץ ואין מזבח.
- 3: אש אוכל עץ זה בעולמו של האדם אולם אצל הקב"ה אין טבע כזה.
- 4: הפרסה של בע"ח
- 5: מלאות אש ומהלכות ברקיע שכולו מים .
- 6: ה' ששכינתו במרומים ומשם יוצא השלום והוא יכול לשנות סדרי בראשית שהאש והעץ שלימו אחד את השני ועיין בסיפור על הברד והאש שבמכת מצרים בהמשך הפרשה .

משה חושש, ה' מצווהו לבנות מזבח מעצי שיטים וגם מצווהו: "אש תמיד תוקד על המזבח" משה יודע שאין מזבח זה יכול להתקיים. ואכן הקב"ה עונה לו: וכי מידות כאלה ישנם אצלי?! ודאי שמידות אלו כמו אש אוכלת עץ הן במידות של עולמינו ובמידותיו של ה' מושגי העולם הזה שונים ויש קיום לכל הניגודים משום "עושה השלום במרומיו". פסוק זה לקוח מאיוב {כה} ושם מתיחס הפסוק לא רק לקיום של דברים ניגודים כגון: מלאך שחציו אש וחציו מים וה' עושה שלום בו. {ע"פ שוחר טוב משלי יג}

אלא לכל מערכות השמים שלא יתנגדו זה לזה בפעולת העולם ולא ישנו את תפקידם, העולם הזה בנוי בהרמוניה של שלום וסטיה אחת מגורמי הטבע יכולה להרוס את העולם, ועל כן זְהִי גדולתו ותפארתו של ה' "עושה השלום במרומיו" דואג הוא לשלום בכל היקום. ונאמר במסכת ראש השנה {כג}: "עושה השלום במרומיו מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה" כי כאשר זה יקרה חלילה, הרי יסודות השלום שעליו בנוי העולם ישברו, והמשמעות היא חורבן העולם, ונלמד אנו: מה הקב"ה עושה שלום ברקיעים ואע"פ שאין ביניהם לא שנאה ולא תחרות ובכל זאת הם צריכים לשלום קל וחומר בני אדם שיש ביניהם קנאה ושנאה על אחת כמה וכמה שזקוקים הם לשלום {ע"פ ויקר"ט}

"ועשית את המזבח עצי שיטים...וצפית אותו נחושת"

ענה לו
הקב"ה

אמר משה
לפני ה'

המדות האלה שאש שורפת עץ
הם אצלכם. אולם אצלי המידות
שונות ואין המים מכבים אש ועוד.

אמרת לי אש תמיד תוקד על
המזבח, והרי האש שורפת את
העץ ואין מזבח !?

ומדוע !? שה' הוא :
עושה השלום במרומיו.
משנה סדרים שהאש והמים
ישלימו אחד את השני.

וזה הדבר אשר להם , לקדש אותם לכהן לי ,
 לקח פֶר אחד בן בקר ואֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם....
 וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח , ואת אהרון
 ואת בניו אקדש לכהן לי :
 { שמות כ"ט }

**ר' יצחק
 נפחא**

אמורא מארץ
 ישראל בדור
 השני והשלישי.
 כינויו היה נפחא
 וכנראה ירש את
 הכינוי נפחא כי
 היה מצאצאיו של
 התנא ר' יצחק
 נפחא למרות
 שהאמורא ר' יצחק
 לא היה נפח.
 הוא היה חבר בבית
 מדרשו של ר' יוחנן
 הוא היה בעל הלכה
 ואגדה כאחד, את
 האגדה החשיב מאוד
 בידעו את התפקיד
 החשוב, לעודד את
 העם ולחזק את רוחו
 לבלי להתנאש.
 ממאמריו "אם יאמר
 לך אדם יגעתי ולא
 מצאתי - אל תאמן :
 לא יגעתי ומצאתי -
 אל תאמן :
 יגעתי ומצאתי תאמן "

מדרש רב תלמוד פירוש לפרשת חות ח'

אהרון נכנס לקודש ויוצא בשלום בזכות הברית והשבטים

" וזה הדבר אשר להם ¹ " באיזה זכות היה אהרון ²
 נכנס לבית קִדְשֵׁי הַקְּדָשִׁים ³ ?
 א"ר חנינא בנו של רבי ישמעאל :
 זכות המילה היתה נכנסת עמו ⁴
 שנאמר : "בזאת יבא אהרון " זו המילה ⁵
 כד"א ⁶ "זאת בריתי אשר תשמרו " [בראשית ט"ו]
 וכה"א ⁷ "בריתי היתה אתו החיים וה שְׁלוֹם ⁸ "
 {מלאכי ב}

ר' יצחק אומר :

זכות השבטים היתה נכנסת עמו
 ואלו הן י"ב שבטים שהיו נתונות על לבו של אהרון
 ועליהם שמות השבטים וכסדר זה היו נתונות :
 ראובן שדרגנין , שמעון שימפוזין
 מה הטעם !? שיהא הקב"ה מסתכל בהם ובנגדי כהן
 בכניסתו ביום הכיפורים ונזכר לזכות השבטים .

1: ציין הכתוב "וזה הדבר ולא אמר וזה אשר תעשה לרמוז על ...

2: ביום הכיפורים

3: לעבוד עבודת היום ולכפר על עוונות ישראל.

4: שישראל היו מקימים ושומרים ובזכות זה לא היה מת.

5: בזאת ולא אמר בזה בקרבן או באלה אלא אמר בזאת לרמוז
 בזכות זאת זו הברית מילה.

6: כמה דאָת אמר - כמאמר הכתוב.

7: וכן הוא אומר - מביא פסוק לחיזוק .

8: בזכות הברית שהיתה נכנסת עמו יצא בשלום מן
 המקדש וכיפר לכל ישראל.

המדרש שואל באיזה זכות יוכל אהרון לכפר על חטאות כל ישראל? ישראל חטאו ומה תועיל להם עבודת יום הכיפורים ותפילת כהן גדול?
 ר' חנינא אומר הדבר שיציל את עם ישראל היא זכות המילה, אשר היא ברית בין ה' ובין עמו ולכן תוכל לעמוד לעם ישראל עבודת יוה"כ בצירוף המילה. הכהן היה נכנס לקודש הקדשים בעיצומו של יום הכיפורים ואינו יודע אם יצא בשלום ואם יתכפרו חטאיו של העם.

והכתוב מסביר שהכהן יצא בשלום בגלל זכות המילה שעם ישראל שמרו, והיא אותה הברית שבין ישראל לקב"ה, וכשישראל משמרין אותה יוצאים בשלום. ועל פסוק זה מתיחס המדרש "בריתי היתה אתו החיים והשלום" אותו כהן גדול העומד בקודש הקדשים יוצא בשלום, ההבטחה של ה' לכהן, "ברית שלום" ומבאר הספורנו על הפסוק "הנני נותן לו את בריתי שלום" [במדבר כ"ה] שלום ממלאך המוות כענין עושה שלום במרומי וכן הרמב"ן שם "...ואמר את בריתי שלום שיתן לו ברית עם השלום, דבק בו [פנחס] וכן יונתן שם: "...מדכתיב ברית שלום היינו מלאכי שלום שאין בהם לא קנאה ולא שנאה רק שלום גם שמו יתברך נקרא שלום" למדנו שבזכות המילה יוצא הכהן הגדול בשלום מקדש הקדשים וגם ההבטחה מה' לכהן "את בריתי שלום"

"וזה הדבר אשר להם"

באיזה זכות היה אהרון נכנס לבית קדשי הקדשים!?

זכות המילה היתה נכנסת עמו.

וכן הוא אומר:
 "בריתי היתה אתו
 החיים והשלום"

כמאמר הכתוב
 "זאת בריתי
 אשר תשמרו"

שנאמר: "בזאת
 יבא אהרון" זו
 הברית מילה

.. כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ
וביום השביעי שבת וינפש :
ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני
לַחַת הַעֵדֻת לַחַת אֲבָן כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹקִים {שמות לא}

השלום הוא מתנת ה'

מדרש רבא פסח פסח מא' חות צ'

" ויתן אל משה.. " הדא הוא דכתיב :
"מתן אדם ירחיב לו, ולפני גדולים ינחנו" (משלי יח)
מתנה שאדם נותן משלו ירחיב לו ...
דבר אחר מתן אדם ירחיב לו , אלו ישראל
בשעה שאמר להם משה להביא נדבה למשכן ,
מה כתיב " והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר" (שמות ל"ו)
אי"ר יוחנן לשני בקרים הביאו כל מלאכת המשכן,
מה זכו להרחיב הקב"ה את גבולן שנאמר
"כי ירחיב ה' אלוקיך את גבולך" (דברים יב)
של כל אחד ואחד הוי מתן אדם ירחיב לו :
ר' יונתן אומר ג' דברים נתנו מתנה :
1 הגשמים והמאורות והתורה ,
גשמים מנין , שנאמר "ונתתי גשמיכם בעתם" ²
מאורות מנין , דכתיב ויתן אותם אלי ברקיע השמים
תורה מנין שנאמר "ויתן אותם אל משה" ⁴
ור' עזריה בשם ר' שמעון אומר אף **שְׁלוֹם**
שנאמר "ונתתי **שְׁלוֹם** בארץ" ⁵ {ויקרא כ"ו}

- 1: בלי זכות מצד המקבל.
- 2: ניתנים לעולם .
- 3: ונתנו לכל העולם כולו.
- 4: לעם ישראל ובלשון מתנה נאמר .
- 5: יהיה שלום ביניכם לבין הגויים שכנכים,
ובניכם לבין עצמכם וכן כותב רשי שם
מכאן שהשלום שקול כנגד הכל .

ר' עֲזַרְיָה

אמורא מארץ
ישראל בדור
החמישי מחכמי
בית מדרשו של
ר' מנא , שישב
לפניו ונשא ונתן
עמו בהלכה ,
אך ביחוד הצטיין
באגדה . הרבה
במאמרי אגדה .

ר' יונתן

אמורא מארץ
ישראל . בדור
הראשון , מגדולי
בעלי האגדה ,
גדולותו היתה
באגדה והיה
דרשן מופלא.
בכמה מקומות
הוא מתוכח
עם המינים
והשומרונים.
ממאמריו :
"תיפח רוחם של
מחשבי קיצין"
"אין מראין לו
לאדם אלא
מהרהורי ליבו"

המדרש מתמודד עם הקושי במילה "ויתן", מילה זו מצריכה עיון וע"כ מביא אותנו המדרש להסתכלות מעמיקה במילה "ויתן".
 המילה ויתן היא מלשון מתנה, חסד, ללא מחויבות, ואכן ר' יונתן מבין "ויתן" יש כאן מתנה, מה המתנה? "שלושה דברים נתנו מתנה: תורה, גשם ומאורות" משה מקבל מתנה - התורה. ר' יונתן לוקח אותנו למקומות שמוזכרת המילה "ויתן" ומתחיל במאורות שלמעשה העולם לא היה ראוי למאורות אבל ניתנו במתנה וכך הגשם וכן התורה.

ר' עזריה הרחיב את הענין והוסיף עוד מתנה שנתן הקב"ה והוא השלום שנאמר: "ונתתי שלום בארץ" לשון של ויתן - מתנה.

מסביר הרמב"ן שם "ועל דרך האמת שיתן השלום מחובר בארץ, והוא שלום הכל השקול כנגד הכל" הרמב"ן מחבר את השלום עם הארץ, בריאת העולם נעשתה כששלום מחובר לבריאה לא ניתן לנתק אחד מן השני וזהו שהשלום שקול כנגד הכל. זאת מתנתו של ה' ליקום "שלום" ונלמד אנו מדרכיו של ה' כשנותן מתנה לחבירו. "מלמד שאם נתן אדם לחבירו כל מתנות טובות שבעולם ופניו זעומות מעלה עליו הכתוב כאלו לא נתן לו כלום, אבל המקבל את חבירו בסבר פנים יפות אפילו לא נתן לו כלום מעלה עליו הכתוב כאלו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם" {מתוך אבות דר"נ יג}

ויתן אל משה.... לחת העדת..

ר' יונתן אומר:

שלושה דברים נתנו במתנה מאת ה'

תורה

מאורות

גשמים

שנאמר: "ויתן אל משה"

שנאמר: "ויתן אותם אלקים ברקיע השמים"

שנאמר: "ונתתי גשמכם בעתם"

ר' עזריה אומר אף שלום
 שנאמר: "ונתתי שלום בארץ"

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל
 בן אור בן חור למטה יהודה : וימלא אותו רוח אלוקים ,
 בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה: ולחשב מחשבות
 לעשות בזהב ובכסף ובנחשת: { שמות לה }

ר' לוי

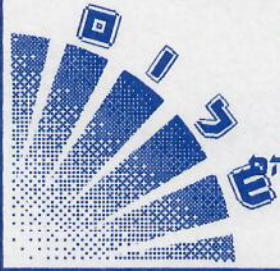
אמורא מארץ ישראל
 בדור השלישי בעל
 אגדה מפורסם ודרשן
 מצוין. רב לוי הרבה
 לתבל את דרשותיו
 במשלים נאים.
 הוא העיד על עצמו:
 יש היודע לחרוז את
 הפנינים, אבל אינו
 יודע לקדוח בהם,
 ויש היודע לקדוח
 אבל אינו יודע
 לחרוז, אולם אני
 חורז את את
 פסוקי המקרא
 וקודח (כלומר
 מפרשם בעמקות)
 בדרשותיו היה
 מאזם לשומעיו
 לקיום המצוות
 שבין אדם לחבירו
 ומצוות שבין אדם
 למקום. מאימרותיו
 "אילו היו ישראל
 משמרין את שבת
 אחת כתיקנה
 מיד היה בן דוד בא"

מדרש רבא ויקהל פרשה נח חות ח'

יוצא אדם בשלום מן העולם לחיי העולם הבא

"ראו קרא ה' בשם בצלאל¹ הָדָא הוּא דְכָתִיב :
 "טוב שם משמן טוב" {קהלת ז}²
 ושם טוב הולך מסוף העולם ועד סופו...
 "ויום המוות מיום הולדו" {קהלת ז}
 יום מיתתו של אדם גדול מיום לידתו.³
 למה ? שביום שנולד בו אין אדם יודע מה מעשיו.⁴
 אבל כשמת, מודיע מעשיו לַבְּרִיּוֹת,⁵
 הוּי : יום המוות מיום הוֹלְדוֹ.
 אמר ר' לוי מִשָּׁל לשתֵי ספינות שהיו פורשות לים
 הגדול , אחת יוצאת מן הַלְמִין⁶ ואחת נכנסת לַלְמִין,
 זו שיוצאת היו הכל שמחין בה .
 זו שנכנסת לא היו הפל שמחין בה .
 פקח אחד היה שם אמר חילופי דברים אני רואה
 כאן, זו שהיא יוצאת מן הַלְמִין לא היו הכל
 צריכים לשמוח שאינן יודעין באיזה פֶּרֶק⁷ היא
 עומדת, ומה ימים מַזְדוּוֹגִין לה ומה רוחות מַזְדוּוֹגוֹת
 לה,⁸ וזו שנכנסת לַלְמִין היו הכל צריכים לשמוח
 לפי שהם יודעים
 שנכנסת ב שְׁלוֹם ויצאה ב שְׁלוֹם מן הים .⁹
 כך אדם : נולד מונין לו למיתה¹⁰
 מת מונין לו לחיים.¹¹

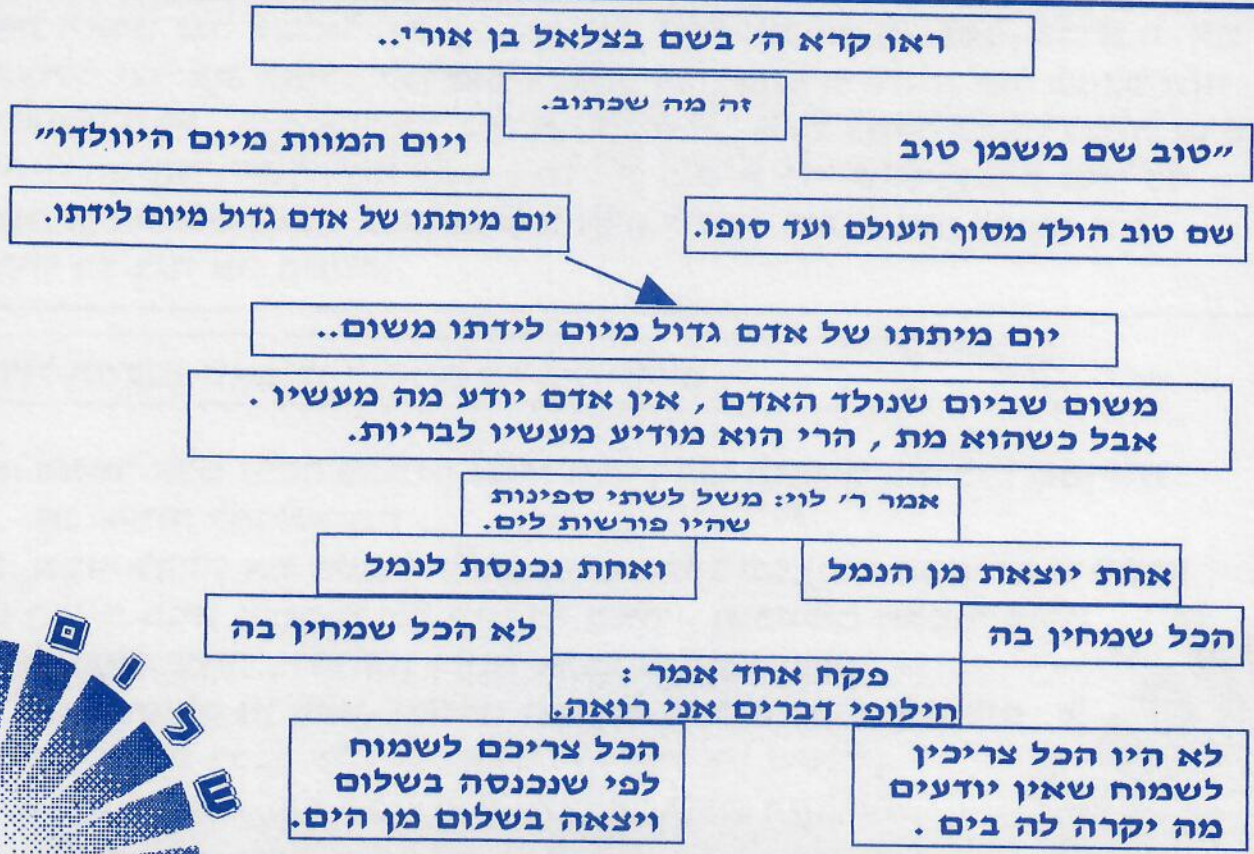
- 1: מה שייד כאן ראה לקריאת השם
- 2: טוב לאדם שמו הטוב במעשיו הטובים יותר מן השמן שאדם סך בו כדי להעלות חינו בעיני אנשים.
- 3: שמו הטוב ביום מיתתו על מעשיו הטובים שעשה.
- 4: אדם זה שנולד עדין לא ידוע אם יעשה מעשים טובים או רעים
- 5: מעשיו הטובים מודיעים על גדולתו של אדם זה .
- 6: מן הנמל
- 7: עונה [תקופה] .
- 8: לאיזה סכנות היא יכולה להכנס .
- 9: לפי שהיא עברה את כל הסכנות ויצאה בשלום מהן.
- 10: מספרין למיתתו מה יעשה ולקראת מה עתיד.
- 11: מספרין על חייו מה עשה כיצד התנהג .

"ראו קרא ה' בשם בצלאל" המדרש עומד על הדגש בפסוק "ראו" מה יש לראות? והכתוב מספר כי טוב שם בצלאל, שמו ההולך לפניו בזכות המעשים, ועל כן מבהיר לנו המדרש שיום מיתתו של אדם גדול מאוד, כי מעשיו מודיעים כמה היה טוב לעומת יום לידתו שאין אדם יודע מה מעשיו.

ר' לוי מביא למשל לשתי ספינות שהם ההקבלה ללידת אדם ומותו, ושהעולם צריך לשמוח ביום מותו של האדם כי עבר בשלום את העולם הזה כמשל הספינה הנכנסת לנמל. חז"ל במספר מקומות עומדים על השלום הקיים גם אצל האדם ההולך לעולמו. "אין מוכיחים את האדם אלא סמוך למיתה כדי שיפרוש ממנו בשלום" [ספרי דברים ב] האדם ביום פטירתו זקוק גם לשלום שנאמר: "גדול השלום שאפילו המתים צריכים שלום" [במד"ר יא, טז] וכך כשאדם נפטר מן העולם ומגיע לעולם האמת יוצאות ג' כיתות של מלאכי השרת לקראתו ואחת אומרת לו יבא שלום [ע"פ כתובות ק"ד].

מכאן שאדם הנפטר מן המת אל יאמר לו לך שלום אלא לך בשלום" [בר"ר לג]. וההבדל הוא, כי מי שנפטר מן המת אחרי ההלויה אמור לו, לך בשלום. כלומר לך עם התורה והמצוות שעשית בעולם הזה, כי מכאן ואילך לא תוכל לעשות עוד מצוות, כי זה שעשה בחייו יהיה לו לחיות בעולם הבא. ואילו לחי אומרים "לך שלום", כלומר לך ועשה שלום, כי התורה והמצוות נקראים שלום, וכל זמן שאדם חי הוא צריך לעמול ולעבוד כדי לעשות רצון קונו. "אמר הקב"ה לאברהם ואתה תבא אל אבותיך בשלום וכי כשנפש יוצאה מן הגוף זה השלום?! אלא שהמלאכים מקדימין ואומרים לו שלום [פרקי דר"א לד]

ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו : ויביאו את המשכן אל משה , את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו , בריחו ועמדיו ואֲדָנָיו: [שמות לט]

תקנות חכמים

המשנה במסכת גיטין פרק ה' משניות ח-ט עוסקות בדברים שתקנו חכמים מפני דרכי שלום אחד הדברים מוזכר כאן אצלנו במדרש והמשנה מרחיבה... "אין ממחין ביד עניי גוים בלקט ובשכחה ובפאה מפני דרכי שלום." "ומחזיקין ידי גוים בשביעית - אבל לא ידי ישראל, ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום. כמו כן המשנה מביאה עוד דוגמאות נוספות.

מדרש תנחומא פקודי פסקה י' **תקנת חכמים מפני דרכי שלום.**

"ויביאו את המשכן אל משה" ילמדנו רבינו,

כמה דברים מתוקנים מפני דרכי שלום !? כך שנו רבותינו: ¹

אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום , כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ² מפני דרכי שלום. ³

בא וראה כמה חביב השלום לפני הקב"ה שבשעה שנכנסו לארץ אמר הקב"ה למשה והתגר בם מלחמה [דברים ב] ⁴

כרמזה ממדרש תנחומא סופטים פסקה י"ב
 "וקראת אליה לשלום" א"ר לוי: שלושה דברים עשה משה והסכים הקב"ה על ידו..... ואחת בימי סיחון ועוג, אמר לו הקב"ה לך והלחם עמו, סכור אמת המים שלו ומשה לא עשה כן. שנאמר: "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון, דברי שלום לאמר" [דברים ב] אמר לו הקב"ה: תייך עשית כראוי, שאני מסכים על ידך, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה ל שלום"

1 "כך שנו רבותינו" - כך למדו חכמים.

2 "ואחריו ישראל" - כך סדר העליה לתורה

3 "מפני דרכי שלום" - תקנו זאת חכמים שכך יהיה הסדר כדי למנוע מחלוקת בין האנשים שלא יאמרו גדול אני ממך.

4 "והתגר בם מלחמה" ה' ציווה על משה להלחם עם סיחון ומשה אינו נלחם מיז אלא שולח לשלום קודם. [קרא מדרש הבא]

בנוסף למצוותיו של ה' על קיום השלום, תקנו חכמים דברים שעוזרים לקיים את השלום בין בני אדם. תקנות אלו תקנו חכמים כדי למנוע קטטות ומריבות הבאות מחמת קנאה, וכבוד, או מחמת עניני ממונות, או מחמת זלזול במנהגי דרך ארץ וכיוצא בהם. הדבר הראשון אליו מתיחס המדרש הוא סדר הקריאה בתורה. וקבעו חכמים שבשבתות וימים טובים שהרבים מצויים בבית הכנסת אין מקדימים בעליה אלא כהן משום דרכי שלום. משום שכל מקום שהרבים מצויים הקנאה מצוייה, ויבואו להתקוטט ולומר אף אני אקרא ראשון, ויאמר ישראל אחר למה נתת רשות לזה שיעלה ראשון ולא נתת לי וע"כ קבעו סדר זה, שלא יוכלו להתקוטט. מכאן אפשר לראות עד היכן חכמים הלכו כדי לגדור את כל המקומות שיש חשש לפגיעה של שלום משום שכל התורה כולה מפני דרכי שלום היא שכתוב: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" [ע"פ גיטין נ"ו].

"ויביאו את המשכן אל משה"

ילמדנו רבינו

כמה דברים מתוקנים מפני דרכי שלום !?

כך שנו רבותינו

אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום.

כהן

ראשון

לוי

שני

ישראל

שלישי

עולה לתורה

וכל זה כדי למנוע מחלוקת בין האנשים שלא יאמר גדול אני ממך

